

Галина Сапун, Алла Савчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

ЧИТАННЯ

Видавництво

«Підручники
і посібники»

Галина Сапун, Алла Савчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Видавництво

™ «Підручники
і посібники»

ДОРОГІ ДІТИ!

Перед вами новий підручник. Він допоможе вам навчитися швидко і вдумливо читати. Уміти читати — це не лише утворювати слова зі складів, а й розуміти зміст, відчувати красу мови. Герої оповідань, віршів, казок збагатять ваші знання про Україну, важливість навчання, допоможуть поринути в прекрасний світ природи, розкажуть про ставлення до тварин. А ще ви дізнаєтеся, що таке дружба, правдивість, взаємодопомога, милосердя, як чинити в різних ситуаціях, поводитися в довіллі.

У підручнику є загадки, пізнавальні завдання і прислів'я, ігри зі словами. Запитання і завдання допоможуть вам краще зрозуміти зміст творів, збагатять словниковий запас. Ви навчитеся порівнювати, узагальнювати, аналізувати. Матимете можливість обмінюватися думками з однокласниками, працюватимете над створенням лепбуків, проводитимете цікаві дослідження творів.

Успіхів вам!

Умовні позначення:

підготуйся до читання

читай для себе

читай для когось

послухай текст, переглянь відео

дай відповіді на запитання,
проведи дослідження

словникова скарбничка

ХТО ЗНАННЯ МАЄ, ТОЙ МУР ЛАМАЄ

Школа чекає нас

Прочитай швидко.

Школа — країна знань.

Наука для людини — як сонце для життя.

Прочитай вірш і скажи, який настрій він створює.

Наталія Трищ

ВЕРЕСЕНЬ-ШКОЛЯРИК

Через поле по стерні
у міста і села
йде в солом'янім брилі
вересень веселий.
В нього квіти у руці
і новий портфелік,
розцвітає на щодні
сонячний метелик.
Голосний несе дзвінок,
«Дзінь-дзілінь» лунає,
він до школи на урок
школярів скликає.

- Про який день ідеться у вірші?
- Який настрій у вересня? Доведи.
- Який настрій у тебе після читання вірша?
- З яким настроєм ти сьогодні йшов (ішла) до школи?
- Що ти бачив (бачила) дорогою до школи? Кого зустрів (зустріла)? Що особливого запам'яталося? Розкажи.
- Розкажи про свою школу. Назви її адресу.
- Поміркуй, як доповнити речення.

Від навчання у школі я очікую...

Прочитай швидко.

хви́ліна найдо́ро́жче злеті́ть
усмі́хну́лась неда́ре́мно скла́дає́ться

Прочитай вірш і скажи, який настрій він створює.

Марія Чепурна

ЗОЛОТА ХВИЛИНА

У великій книзі на столі
прочитала по складах Марина:
«Найдорожче всюди на землі —
золота хвилина».

Ось Марина в матері пита:
— Що таке хвилина золота?
Мама доню ніжно цілувала,
усміхнулась і отак сказала:
— **Із хвилинок золотих, дитя,
все людське складається життя.**

А чому їх марнувать* не треба:
за хвилинку хтось злетить у небо,
хтось ялинку чи кленок посадить,
щось корисне другові порадить.
І від цього так душі приємно,
бо живеш на світі не даремно.
То ж і ти, як виростеш, в житті
не марнуй хвилини золоті.

**Марнувати — даремно витратити час, силу тощо.*

- Про кого вірш? Про що розмовляли мама з донькою?
- Прочитай виділене речення. Як ти його розумієш?
- Автор стверджує, що потрібно цінувати час. Чи ти погоджуєшся з цією думкою? Висловлюй свої міркування за зразком:

Так (ні), я погоджуюся (не погоджуюся) з цією думкою.

Я вважаю, що ... , тому що

Чітко промовляй чистомовки.

Еку-еку-еку — ми йдемо в бібліотеку.

Ки-ки-ки — там читаємо книжки.

Ші-ші-ші — декламуємо вірші.

Жу-жу-жу — я вам казку розкажу.

Прочитай і відгадай загадку.

Хоч сама вона мовчить,
споконвіку всіх нас вчить.

Прочитайте текст.

За Олександром Моторним

МОНОЛОГ* КНИЖКИ

Я книжка. Подивіться, яка я гарна й цікава! Сподіваюся, що ви полюбите мене. Адже я познайомлю вас із незвіданими світами, навчу розрізняти добро і зло. Тільки читайте мене вдумливо, не поспішаючи.

Я пройшла нелегкий шлях, щоб потрапити до ваших рук. Спочатку була високим деревом і росла в лісі. Лісоруби зрубали мене. З дерева робітники на фабриках зробили папір.

Письменники створили оповідання і вірші.

Художники намалювали ілюстрації до моїх сторінок.

У друкарні мене друкували. А потім розвозили мене у книгарні, бібліотеки. Так я потрапила до вашої школи.

Багато людей працювало, щоб мене створити.

Бережіть мене — я ваш друг.

**Монолог — розповідь однієї особи.*

Створи «рекламу-монолог» своєї улюбленої книжки. Розкажи про неї в класі від імені книжки. Починай свою розповідь з виділених слів тексту.

Переглянь відео «Як твориться книжка».

Розкажи, як прийшла до нас сучасна книга.

Потренуйся виразно читати речення.

Слова, виділені курсивом, допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

— Ох-ох! — *зітхнула...*

— А знаєте, що ми зараз зробимо? — *зашепотіла таємниче...*

— А самі втечемо від нього! — *загукала...*

• Як ви гадаєте, хто міг промовляти такі репліки?

Прочитайте текст.

За Кузьмою Грибом

ЧОМУ СКАРЖИЛИСЯ КНИЖЕЧКИ

Ліг спати Сашко. Крізь вікно місяць на нього дивиться, усміхається, лагідний сон навіває. І задрімав Сашко... Раптом чує, хтось шепоче в кутку, де поличка його для книг та іграшок. «Хто там шепоче? Адже тато і мама в другій кімнаті».

Сашко не лякливий був. Підвівся з ліжка. Шепіт притих на мить, а потім почулася тиха розмова.

— Ох-ох! — зітхнула одна книжечка. — Тяжко-важко жити нам у цього нечепури. Негарний він хлопчик. Погляньте на мене: була я недавно чистенька, гарненька, любо подивитися. А тепер сама себе соромлюся. Сторінки мої олівцем помальовані, краї позагиналися, всюди плями...

— А на мене він учора хліб з маслом поклав! — обізвалася друга. — Тепер сторінки аж світитися наскрізь стали.

— А з мене він сторінку на кораблика вирвав!

— А на мене сів і зім'яв, поламав!

— А на мене черевиком брудним наступив! Бачите — так і залишив слід!

— А знаєте, що ми зараз зробимо, сестрички-книжечки? — зашепотіла таємниче одна, у якої був відірваний початок і кінець, так що тепер ніхто не знав, як вона і зветься. — Покараймо його...

— Як покараємо? — перепитали всі.

— А так, — кивнула сторінками книжка. — Обмажемо йому обличчя варенням і маслом, одірвемо носа і вуха, вискубемо чуба, потім кинемо на підлогу!..

— А самі втечемо від нього до кращих дітей! — загукала інша книжка. А потім скомандувала: — Ходімо, сестрички!

Усі книжечки враз підвелися і кинулися до Сашка. Хлопчик звів над головою руки, замахав ними й закричав:

— Мамо, мамо! Рятуйте!

— Що сниться тобі, синку? — спитала мати.

Сашко прокинувся, розплющив очі.

— Мені, мені... Снилось... А де мої книжечки, мамо?

— Он там, на підлозі валяються, — кивнула головою мати.

Сашко схопився з ліжка. Понівечені книжечки лежали на підлозі й з докором дивилися на нього. Він обережно підняв їх, погладив і акуратно поклав на полицку.

- Чи шанобливо ставився Сашко до книжок? Як книжечки хотіли покарати нечепуру? Чи змінилося ставлення хлопчика до книжок? Доведи свою думку рядками тексту. Розкажи, як ти ставишся до книжок.
- Утвори пари близьких за значенням слів.

нечепура	●	●	боягузливий
соромитися	●	●	недбалий
покарати	●	●	стидатися
лякливий	●	●	провчити

Попрацюйте разом. Створіть лепбук «Правила поведінки з книжкою».

Уживай у своєму мовленні.

Будеш з книгою дружити — буде легше в світі жити.
Книга — міст у світ знань.

Увічливі словечка відкривають сердечка

Прочитай вислови. Назви́ слова, близькі за значенням.

казати казку

говорити правду

мовити слово

розмовляти з кимось

базікати про щось

висловлювати думку

Прочитай вірш.

Леонід Полтава

ХТО ЯК ГОВОРИТЬ

Все, що живе на світі,
уміє розмовляти.
Уміють говорити
зайці і зайченята,
по-своєму говорять
і риби серед моря,
і у садочку пташка,
і у траві комашка...
Говорять навіть квіти
з блискучими зірками...
— А як говорять діти?
— Так, як навчила мама!
— **Прийми ж, матусю, слово
подяки від дитини
за нашу рідну мову,
за мову України.**

- Про кого вірш? Як ти розумієш вислів *говорять по-своєму*?
- Яку важливу думку хоче донеси автор до читачів?
- Як по-іншому можна назвати цей вірш? Обґрунтуй свою думку.

Уживай у своєму мовленні.

Говорити скоромовкою — **скоромовити.**

Гуртом голосно промовляти різні слова — **галасувати.**

Розказувати секрети всім — **розп'якувати.**

Вислови, складені з важких для вимови слів, називають **скоромовками**. Швидке, чітке, виразне промовляння скоромовок допомагає покращити мовлення.

Читай скоромовку спочатку повільно, потім — швидше, відтак дуже швидко.

Вибіг Гришка на доріжку,
на доріжці сидить кішка.
Взяв з доріжки Гришка кішку —
хай піймає кішка мишку.

Прочитай вірш і скажи, який настрій він створює.

Грицько Бойко

ПОДРУЖКИ-ГОВОРУШКИ

В нашій класі є подружки,
дві подружки-говорушки.
Так усі їх стали звать,
бо подружки на уроках,
мов сполохані сороки,
цокотять і цокотять.
Говорушки Клава й Мила
на уроках говорили
про морозиво та квас.
А учора, а учора
на загальних наших зборах
говорив про них весь клас!
Говорушки Клава й Мила
на уроках говорили,
а на зборах — навпаки:
червоніли і мовчали,
наче **в рот води набрали, —**
проковтнули язики!

- Чому Клаву і Милу називали *говорушками*?
- Поясни виділені словосполучення. Поміркуй, коли потрібно тримати язик за зубами.
- **Попрацюйте разом.** Побажайте одні одним бути уважними на уроках.

Уживай у своєму мовленні.

Ні пари з уст. Грати в мовчанку. Забути язика в роті.
Держати язик за зубами. Ані чичирк.

Читати можна з різною інтонацією: радісно чи сумно, захоплено чи розчаровано. Це залежить від ситуації.

Прочитай прислів'я з різною інтонацією. 😊 😐 😞

Гостре словечко коле сердечко.

Прочитай статтю з газети «Казковий вечір» (21.02.2013 р.).

ЯЗИК МІЙ — ВОРОГ МІЙ

Народна мудрість попереджує: **«Язык мій — ворог мій»**.
Адже запросто можна опинитися в неприємній ситуації лише через те, що вчасно не промовчав.

Річ у тім, що існують певні теми, які не варто обговорювати.

Пам'ятай, що ніколи не треба критикувати близьких співбесідника. Рідні — це люди, які залишаються назавжди. А от друзі в такому випадку виявляються тимчасовими.

Пам'ятаєш приказку **«На колір і смак товариш не всяк»**?
Кожен має право на особисті вподобання. І якщо ці смаки із твоїми не збігаються, то це не означає, що вони неправильні. Це просто інші вподобання.

Не критикуй чийсь розумові здібності. Хтось погано читає, але добре рахує. Хтось пише з помилками, проте гарно співає. Комуś складно висловити думку, та запросто щось полагодити. Усі ми маємо різні здібності, які роблять нас неповторними. Але в жодному разі не кращими за інших.

- Які теми не варто обговорювати?
- Що робить нас неповторними?
- Прочитай виділені вислови. Поясни, як ти розумієш їх.

Розділи на окремі слова. Навчися швидко читати прислів'я.
Щиреслово, добреділодушуйсерцеобігріло.

Прочитай легенду.

ЛЕГЕНДА ПРО МОВУ

Ділив Бог між народами землю і дарував їм мови. Роздавав усе, що мав, і сів відпочивати. Аж тут пізно ввечері приходять козаки. Розуміють, що запізнилися. Високі, вусаті, оселедці вітер розвіває — стали і мовчать.

— Де ж ви були, коли я всіх кликав? — запитує.

Боже, вони від бусурманів світ захищали.

— Залишив я трохи землі для себе, — каже Господь. — Дарую цю землю вам, козаки.

І подарував нашим предкам Україну.

А мову? Не будуть козаки щасливі ніими.

— Подарую їм свою мову, нехай розмовляють. А я буду завжди літати поруч і щебетати.

Кажуть, саме з того часу українську мову і почали називати солов'їною.

- Де були козаки, коли Бог землі роздавав?
- Хто подарував козакам мову?

Перевірте свої знання за розділом «Хто знання має, той мур ламає»

- Пригадай назви творів розділу. Хто їх автори?
- Якими висловами збагатилося твоє мовлення?
- З'єднай частини прислів'їв. Прочитай їх.

Хто мови своєї цурається, ● а людину по мові.

Птицю пізнати по пір'ю, ● її за вітром не розвієш.

Рідна мова — не полова: ● той сам себе стидається.

ВЖЕ ОСІНЬ НА ПОРОЗІ

Прочитай швидко прислів'я. Який осінній місяць у них згадується?

Вересень червоне літо проводить, золоту осінь зустрічає.

У вересні синиця просить осінь у гості.

У вересні одна ягода, так і та гірка горобина.

Прочитай оповідання.

За Василем Сухомлинським

Заголовок

ЯК ПОЧИНАЄТЬСЯ ОСІНЬ

1-й
абзац

Осінь — це дочка Діда Мороза. В Осені коси завітчані пшеничними колосками й червоними кетягами калини. Ходить Осінь лугами, берегами. Де зітхне, там холодом віє. Любить Осінь ночами сидіти на березі ставка. А вранці над водою підіймається сивий туман і довго не розходиться. Оце й починається Осінь.

2-й
абзац

Бояться Осені пташки. Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться. А журавлі піднімаються високо в небо й тривожно курличуть.

3-й
абзац

Любить Осінь заходити в садки. Доторкнеться до яблуні — яблука жовтіють.

4-й
абзац

А дятли радіють, зустрівшись з Осінню. Перелітають із місця на місце, шукають поживи на деревах.

5-й
абзац

Сьогодні теплий, сонячний день. Низько стоїть сонце — світить, але не дуже гріє. Сіла старша донька Діда Мороза під стогом сіна, розплітає косу, гріється. Співає пісню про срібні павутинки.

- Прочитай заголовок оповідання. Полічи, скільки в ньому абзаців. У якому абзаці тексту описана Осінь?
- Розкажи, як птахи поведуться восени. Розкажи про свої спостереження за тим, що відбувається на початку осені.
- Що найбільше зачарує тебе восени?

Прочитай слова, подані у зразку. Що цікавого ти помітив (помітила)? Які слова «заховалися» в наступних рядках?

Зразок: во(**)леко (вода — далеко)
дощо(**)конечко затули(**)ст
коле(**)нечко хмар(**)люжі

Прочитай вірш.

Наталя Карпенко

ОСІНЬ РОЗВАЖАЄТЬСЯ

Затулили сонечко
хмари дощові,
скачуть за віконечком
краплі по траві.
Вкрилися вологою
вмиті деревця,
мокрою дорогою
вітер шле гінця.
Осінь розважається,
будить падолист.
Човником гойдається
у калюжі лист.

- Розкажи, як розважалася осінь. Який настрій викликав у тебе вірш? Знайди і прочитай речення, яке відповідає ілюстрації.
- Намалюй словами осінні розваги. Які кольори будуть на твоїй картині? Чому?
- Підготуй повідомлення про свої улюблені справи восени.

Падолист — опале листя.

- Поміркуй, від яких слів утворилося слово *падолист*.
- Добери слова, близькі до нього за значенням.
- Чи доводилося тобі спостерігати, як опадає листя? Продовж ряд слів: *кружляє, танцює...*

Потренуйся виразно читати речення.

Слова, виділені курсивом, допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — *гукають...*

— Ой, вони ж розіб'ються! — *злякано шепоче ...*

— У них же крила є! — *заспокоює ...*

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — *виспівують ...*

- Як ви гадаєте, хто міг промовляти такі репліки?

Прочитайте оповідання.

За Василем Чухлібом

ЧИ ДАЛЕКО ДО ОСЕНІ?

Лелека живе на старому в'язі. З лелечихою і лелеченятами. Прибігають до в'яза Тарасик, і Гриць, і Миколка, й Тетянка. Витанцювують під в'язом і гукають:

— Лелеко, лелеко, до осені далеко?

Лелека, задерши дзьобату голову, дивиться на дітей. А потім починає клекотати.

Про що він клекоче? Спробуй, розбери.

Лелека і лелечиха враз знімаються і летять на луги, до Десни. Лелеченята топчуться у гнізді, перебирають цибатими* ногами, але злетіти не наважуються.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — знову прибігають до в'яза діти.

Лелека й лелечиха заклопотані. Їм ніколи відповідати. Вони щось говорять до своїх лелеченят. Потім беруться штовхати їх на край гнізда.

— Ой, вони ж розіб'ються! — злякано шепоче Тетянка.

— У них же крила є! — заспокоює її Тарасик.

Лелечата, неохоче відірвавшись від гнізда, злинають у небо.

Плавню летять над садом, над городами, туди, де голубіє річка. А за ними — старі лелеки.

Діти полегшено зітхають і весело галасують.

Ідуть дні за днями. На зеленому човні пропливає літо.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — виспівують під в'язом Тарасик, Гриць, і Миколка, й Тетянка.

Тиша. У гнізді порожньо. З в'яза зривається жовтий листочок. Кружляючи в повітрі, поволі опускається на землю.

**Цибáтий — довгоно́гий.*

Перевір себе.

1. Ця історія:
а) вигадана; б) була насправді, реальна.
2. Події відбувалися:
а) навесні й влітку; б) улітку й восени.
3. Діти спостерігали за:
а) лелеками; б) сойками.
4. Лелеченят учили літати:
а) лелека й лелечиха; б) діти.
5. Тетянка хвилювалася, що пташенята:
а) відлетять у вирій; б) розіб'ються.

- Поміркуй, які речення з тексту можна підписати під малюнками.

- Як по-іншому називають лелек?

Прочитай слова. Назви їх одним словом.

Жовтогарячий, жовтий, рудий, синій, багрянний.

Художники передають свої враження від побаченого фарбами на полотні. А поети — словами. Читаючи вірші, учися відчувати красу художнього слова.

Прочитай вірш.

Тетяна Корольова

БАРВИСТА ОСІНЬ

Осінній дощик дрібно плаче,
і листячко жовтогаряче
з дерев поволі опадає,
лиш клен рудий горить-палає.
Дарує нам барвиста осінь
буяння фарб і неба просинь*:
ранкові прохолодні роси,
верби старої жовті коси,
багрянець лісу світанковий,
пташиний щебет загадковий
і павутиння візерунки —
це щедрі осені дарунки.

**Прóсинь — синій колір чистого неба.*

- Які ознаки осені описано у вірші?
- Які дарунки приготувала для нас осінь?
- Які слова показують багатство кольорів восени? Які ще кольори тобі доводилося бачити восени?
- Що з описаного у вірші можна побачити, а що — почути?
- Що найбільше зачаровує тебе восени?
- **Попрацюйте разом.** Створіть осінню «стіну слів». Доберіть якомога більше слів — ознак осені (зразок «стіни слів» див. на форзаці).

Навчися швидко читати слова.

розчарований несподівано набридливий
підозріло непосидючість кореневіще

Прочитайте оповідання.

За Володимиром Титаренком

СОЙЧИНІ ЖОЛУДІ

Осінній ліс завжди повитий ледь примітною легкою зажурую. Він мовчазний, трохи розчарований несподіваною тишею, холодними туманами, дрібними набридливими дощами.

Посеред галявини росте дуб-велетень. Падають і падають з його густої крони золоті блискітки — дозрілі жолуді. Їх так багато, що трава під дубом нагадує золотавий килим. До дуба підлетіла чимала пташка. Придивився пильніше — сойка. Вона накинулася на жолуді. Набрала у дзьоб, змахнула крильми, полетіла до старої ялини. Підозріло обдивилася навкруг. Пересвідчувалася, чи ніхто не стежить за нею. І швидко висипала здобич у невеличке дупло.

Сойка швидко збирає жолуді. Та бере не всі підряд, а найбільші, дозрілі. Знову набрала жолудів, і так, що навіть дзьоба не може стулити. Злетіла й подалася цього разу до розлогого явора. Сіла, покрутила голівкою. Почала ніжками розчищати місце між кореневищами. Ще раз озирнулась і висипала туди свої жолуді. Прикрила листям і знову полетіла до дуба. Отак без спочинку трудилася, збираючи жолуді й разносячи їх по схованках.

Сойка найбільше вразила мене своєю непосидючістю. Отак цілими днями пташка збирає жолуді, складає їх у потаємні комори-схованки. Не всі знайде взимку, бо чимало

їх замете снігом, замурує кригою. Та що більше схованок, то більше їжі матиме сойка на зиму.

Ті жолуді, що сойка не знайде під снігом, теж не пропадуть. Настане весна, розтане сніг, і жолуді проростуть. Мине час, і виростуть з них гарні й ставні дуби.

Отак сойка і садить дуби у своєму лісі.

- Про кого йдеться в тексті?
- Чи доводилося тобі спостерігати за сойками?

- Розкажи, як сойка готується до зими.
Поміркуй, чому текст має такий заголовок.

- **Попрацюйте разом.** Доберіть інші заголовки.
Обґрунтуйте свою думку. Перегляньте відеоролик.

Чітко промовляй чистомовки.

Ли-ли-ли — ми у лісі були.
Ок-ок-ок — там багато ягідок.
Ів-ів-ів — назбирали грибів.

Прочитай і відгадай загадку.

Є шапка — нема голови,
є нога — нема черевика.

Прочитай оповідання.

Віктор Дубовик

ДВА ПРИЯТЕЛІ

Жили собі в лісі два приятелі — Мухомор і Маслюк.

Одного разу запросили їх до себе підберезники з березового гаю.

Побували друзі в гостях та й вертаються додому. По дорозі зустріли дітей, які збирали гриби. Маслюк одразу ж заховався під деревом, засипавшись ялиновою глицею, а Мухомор лишився при дорозі.

Діти минули Мухомора, а Маслюка не помітили.

Коли вони пройшли, Маслюк виліз зі своєї схованки. Мухомор пихато сказав йому:

— Мене всі знають.

— Через те і минають, — відповів Маслюк.

- Роз'єднай слова і прочитай.

Відтоді Мухомор і Маслюк більше не приєднують. Мухомор живе на галявині, а Маслюк — під ялинкою.

- Назви дійових осіб казки. Як поведився Маслюк до і після зустрічі з дітьми? А Мухомор?
- **Попрацюйте разом.** Установіть послідовність дій Мухомора і Маслюка: *верталися, побували, не приєднують, жили, зустріли.*
- **Гра-імпровізація.** Персонажі: Маслюк, Мухомор, діти.
- Створіть лепбук «Як збирати гриби?»

Перевірте свої знання за розділом «Вже осінь на порозі».

- Пригадай назви творів розділу. Хто їх автори?
- Яких творів (віршованих чи прозових) більше в розділі?
- Скільки абзаців в оповіданні Володимира Титаренка «Сойчині жолуді»?
- З яких творів рядки?

Діти минули Мухомора, а Маслюка не помітили.

— Ой, вони ж розіб'ються! — злякано шепоче Тетянка.

Почала ніжками розчищати місце між кореневищами.

- Пригадай казку Віктора Дубовика «Два приятелі». Що було б, якби Маслюк не заховався?
- Якими словами-образами автори передавали присутність осені в природі?
- Які вислови з прочитаних творів можна використати для складання власної розповіді?
- Який осінній місяць твій улюблений? Що ти знаєш про нього?

УКРАЇНА — РІДНИЙ КРАЙ

Утвори слова з поданих груп складів.

на У ї кра щі Бать на ків чиз на Віт

Послухай пісню Миколи Ведмедері на слова Анатолія Камінчука «Це моя Україна». Перевір, чи уважно ти слухав (слухала). Дай відповіді на запитання.

- Як називається твоя Батьківщина?
- Які рослини згадуються в пісн?

Прочитай вірш.

Анатолій Камінчук

ЦЕ МОЯ УКРАЇНА

Зацвітає калина,
зеленіє ліщина,
степом котиться диво-луна,
це моя Україна,
це моя **Батьківщина**,
що, **як тато і мама, одна.**

- З ким автор порівнює Батьківщину?
- Прочитай виділені слова. Ти погоджуєшся з цією думкою? Висловлюй свої міркування за зразком:

Так, я погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що ..., тому що Наприклад,

- Вивчи вірш напам'ять

Уживай у своєму мовленні.

Україна — Батьківщина, Вітчизна, рідний край, рідна земля.

Наша слава — Українська держава.

Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.

Без Батьківщини немає людини.

Роз'єднай слова і прочитай прислів'я.

Депрапорпіднімають, там Українувеличають.

- Поясни, як ти розумієш це прислів'я.

Послухайте вірш Наталки Поклад «Прапор».

- Коли відзначають День Державного Прапора?

Прочитай вірш.

Наталка Поклад

ПРАПОР

Прапор — це державний символ,
він є в кожній державі;
це для всіх — ознака сили,
це для всіх — ознака слави.
Синьо-жовтий прапор маєм:
синє — небо, жовте — жито;
прапор свій оберігаєм,
він святиня, знають діти.

**Прапор свій здіймаєм гордо,
ми з ним дужі і єдині,
ми навіки вже — з народом,
українським, в Україні.**

- Що символізують кольори на Державному Прапорі України?
- Прочитай виділені рядки. Вибери почуття, з яким потрібно їх читати: *гордість, радість, смуток, гнів, повага, здивування, захоплення.*

- **Прочитай, це цікаво.**

Український прапор не завжди був синьо-жовтим. Свого часу він був червоним, малиновим, червоно-синім.

Запам'ятай народну мудрість. Уживай у своєму мовленні.

Прапор цілувати — на вірність присягу складати.

Прапор над нами — перемога за нами.

Послухайте оповідання Зірки Мензатюк
«Український прапор» (авторське читання).

Зірка Мензатюк

Прочитайте оповідання.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець:

— Хай небо буде погідне, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга — ясним проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені хороше! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

— Тепер же я знаю, — засміялася Марійка, — де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала олівці і замилювалася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

- Перекажи зміст оповідання за опорними висловами.

Сиділа й малювала. Блакитний олівець. Небо повеселішало. Жовта і блакитна барви. Насінинка пробудилася. Тисяча зелених паростків. Як наш прапор.

Віднови слова.

пр_п_р тр_з_б г_рб с_мв_л
 р_шн_к в_рб_ в_н_ч_к к_л_н_

- Поміркуй, що вони означають.

Перегляньте мультфільм «Символи України».

- Про що ти дізнався (дізналася) з мультфільму? Назви державні символи України. Які народні символи запам'яталися?
- Який народний символ вважають оберегом дому?

Прочитай вірш.

Наталка Поклад

ГЕРБ

Наш герб — тризуб,
 це воля, слава й сила;
 наш герб — тризуб.
 Недоля нас косила,
 та ми зросли, ми є,
 ми завжди будем,
 добро і пісню
 несемо ми людям.

- Про який державний символ України йдеться у вірші?
- Яку форму має герб?
- Що символізує тризуб? Прочитай про це у вірші.
- Народне прислів'я вчить: *Гербом дорожи — Україні служи.* Ти погоджуєшся з цією думкою? Висловлюй свої міркування за зразком:

Так, я погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що ..., тому що Наприклад, Отже, ... (зроби висновок) .

Запам'ятай народну мудрість. Уживай у своєму мовленні.

Хто Гімн знає — Україну прославляє.
 Гімн співай — на грудях руку тримай.

На уроці не сумуй, швидко слова розшифруй.

СТОМІ

їКви

продні

ВЛОЯ

казко

васла

Перегляньте відео про Київ.

- Чи відомо вам, чому місто має таку назву?

Прочитай уривок з легенди.

ТРИ БРАТИ — ЗАСНОВНИКИ КИЄВА

Були три брати. Один на ймення Кий, другий — Щек, а третій — Хорив, і сестра їх — Либідь. Кий сидів* на горі, де нині узвіз Боричів. Щек сидів на горі, яка нині зветься Щековицею. А Хорив — на третій горі, через що і названа вона Хоривицею. І збудували вони місто в честь свого старшого брата. Назвали його Києвом.

**Сидів — тут: проживав, мешкав.*

- Як звали братів — засновників Києва?
- На честь якого брата названо місто?

Прочитай вірш.

Людмила Коваль

КИЇВ

Сивий Київ, на Дніпрі
найстаріший між містами, —
сяє, блискає з гори
золотими куполами.
Пам'ятає він чимало:
бачив протягом віків
і загарбницькі навали,
і хоробрість козаків ...

Тут збулись про волю мрії,
тут у вихорі подій
в славі розцвітає Київ —
давній і завжди новий.

- Що ти дізнався (дізналася) про Київ з вірша?
- Прочитай виділені слова. Як ти їх розумієш?

Прочитай слова. У кожному рядку визнач «зайве» слово.
Обґрунтуй свій вибір.

ріка́ о́зеро рука́ мо́ре
берегі́ село́ кру́чі поля́

Проведи дослідження.

- Поміркуй, чи можуть існувати міста, села зі схожими назвами.
- Чи відомо тобі про них? Якщо так, — розкажи.

Прочитайте текст.

ЧИ Ж ОДИН НА СВІТІ КИЇВ?

— Агов! Я — **Київ**, столиця Української держави. Збудований славним Києм. Понад півтори тисячі років височію над Дніпровими кручами.

— А мене звали **Київець**. Я також був збудований Києм, але вже на Дунайському березі. На жаль, я не зберігся до днів сьогоднішніх, про мене лиш свідчить давній літопис*.

— Я — озеро! І мене теж **Кийовим** звати. Моя батьківщина — Балкани. Голубію неподалік Адріатичного моря. Я ніколи не замерзаю.

— А я — **Кийовське поле**, що поблизу села **Кийов**, на Старолюблянщині. Це у Словаччині, за Карпатськими горами.

— Агов, друзі! Це я, кубанська земля! Після того як царські війська Запорізьку Січ зруйнували, я козацтву притулок дала. Розселилися тут запоріжці, а станиці свої рідними йменнями нарекли: **Київ**, **Київка**, **Київське**.

— Сибір! Ми теж бережемо ім'я **Кийове**!

— Я — край цілинний. І тут є містечка і села, на честь славного **Кия** названі.

Дзвенять голоси! Лине добра слава над світом!

**Літо́пис — послідовний запис історичних подій, зроблений їх учасниками.*

- Що з прочитаного вам було відомо раніше?
- Про що ви дізналися вперше?
- Скільки «родичів» у Києва?
- Як ти гадаєш, чи всіх «родичів» згадано в тексті?
- Де ти можеш дізнатися більше інформації про «родичів» Києва?

Віднови слова. Добери до них загальну назву.

м_к в_л_шк_ р_м_шк_ ч_рн_бр_вц_

- **Попрацюйте разом.** Заповніть таблицю (на аркуші паперу).

Український віночок		
Ми вже знаємо	Хочемо дізнатися	Де можна знайти інформацію

Проведіть дослідження «Які квіти є в українському віночку?». У цьому вам допоможе відео.

Перевір себе.

1. Скільки квітів зазвичай є в українському віночку?
а) 12; б) 18.
2. Яка квітка нагадує шматочок неба?
а) ромашка; б) волошка.
3. Яка рослина у вінку символізує український народ?
а) калина; б) чорнобривець.
4. Які завдовжки стрічки у вінку?
а) коротші від коси; б) не коротші від коси.
5. Що вишивають на білих стрічках?
а) місяць і сонце; б) зірочки.

Прочитай, це цікаво.

Найдавніша вулиця Києва — Володимирська (їй понад тисячу років). Найдовша вулиця — Броварський проспект (завдовжки близько 14 км). Найширша вулиця — Хрещатик (завширшки 75 м).

Прочитай вірш.

Людмила Савчук

УКРАЇНСЬКИЙ ВІНОЧОК

У віночку нашім
різнобарвні квіти —
символ України
і дарунок літа.
Тож усім на нього
подивитись любо:
гілочку зелену
узяли у дуба,
квіточку любистку,
щоб усіх любили,
у барвінку листя,
аби довго жили.
Чорнобривців квіти,
щоб чорніли брови,
кетяги калини —
для краси й любові.
У вінок вплітають
колосочки жита,
щоб могли багато
і в достатку жити.

А в червонім маку,
що цвіте у полі,
кров людей, пролита
у боях за волю.
Є ще різні квіти
в нашій рідній краї,
їх веселе літо
у вінок вплітає.

Прочитай і відгадай загадку.

Навесні вона в теплі
проростає із землі,
має трунок, має вроду
і дарує насолоду.

Попрацюйте разом.

Створіть лепбук «Символи України» .

Перевірте свої знання за розділом «Україна — рідний край»

- Пригадай назви творів розділу. Хто їх автори? Заповни таблицю (на аркуші паперу).

Україна — рідний край		
Вірші	Оповідання	Легенди

- Який із творів тобі найбільше запам'ятався? Чим саме?
- Якими словами автори передавали свою любов, повагу, шанобливе ставлення до Батьківщини?
- Розкажи про свою малу Батьківщину. Які видатні місця є у твоєму краї? Які відомі люди народилися у твоєму місті (селі)?
- Василь Симоненко писав:
*Можеш вибирати друзів і дружину,
 вибрати не можна тільки Батьківщину.*
 Ти погоджуєшся з цією думкою? Висловлюй свої міркування за зразком:

Так, я погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що ..., тому що ... Наприклад, ... Отже, ... (зроби висновок).

- **Попрацюйте разом.** Позмагайтеся, хто швидше відповість на запитання.

Який куцх вважають народним символом України?

На честь кого було названо місто Київ?

Яка найбільша річка в Україні?

Якого кольору Державний Прапор України?

Урочиста пісня нашої держави — це...

- Пригадай, як закінчуються прислів'я:

Без верби і калини немає ...

Україна — мати, умій за неї ...

БЕЗ СІМ'Ї НЕМА ЩАСТЯ НА ЗЕМЛІ

Прочитай швидко. Вимовляй голосно виділений склад.

мама

матуся

матінка

неня

ненька

ненечка

- Поміркуй, як ще можна назвати маму.

Послухай пісню Наталії Май «Мамочко моя».

- Кого або що ти собі уявляв (уявляла), слухаючи пісню?

Прочитай вірш.

Леонід Голота

НАЙРІДНІША

Хто розкаже мені казку,
хто щедріший всіх на ласку?
Ти, матусю, наймиліша,
в цілім світі — найрідніша!
Хто нас ніжить і голубить,
пестить, гладить ніжно й любо,
пригортає до серденька?
Ти, моя найкраща ненько!

- Хто наймиліший і найрідніший для кожної дитини?
- З яким почуттям потрібно читати вірш?
- Навчися виразно читати вірш (звертай увагу на розділові знаки в кінці речень). Вивчи його напам'ять. Розкажи мамі.

Продовж ланцюжок слів за зразком.

Моя мама (яка?) лагідна, ...

Мій тато (який?) працьовитий, ...

Мій дідусь (який?) старенький, ...

Моя бабуся (яка?) турботлива, ...

Мій братик (який?) серйозний ...

Моя сестричка (яка?) маленька ...

Прочитайте казку.

За Юлією Каспаровою

ЩОБ МАМА НЕ ГУБИЛАСЯ

У слоненяти на ім'я Хвостик постійно губилася мама. А все тому, що слоненя було дуже допитливим. То задивиться на лелеку в небі. То захоче спитати у птаха тукана, навіщо йому такий великий дзьоб. А мама за цей час відходить далеко й, звісно, губиться.

Якось Хвостик шукав маму цілі три години. Він дуже злякався. А раптом мама не знайдеться? Тоді їй буде самотньо одній у савані*. Слоненя навіть заплакало.

Коли мама знайшлася, вона була дуже схвильована. Ще б пак! Губитися — це ж зовсім невесело! Це кому завгодно може зіпсувати настрій.

Хвостик довго думав. Як же зробити так, аби мама не губилася? І нарешті вигадав. Тепер щоразу на прогулянці він міцно тримав маму хоботом за хвіст. Тепер уже мама нікуди не губилася. І Хвостик був за неї дуже радий!

**Савана — тропічний степ в Африці.*

- Назви дійових осіб казки. Про що ти дізнався (дізналася) з першого абзацу казки? Яким був Хвостик? Обґрунтуй свою думку рядками тексту. Чому мама хвилювалася?
- Що придумав Хвостик, щоб мама не губилася?
- Поміркуй, хто насправді завжди губився.

Виконай завдання на вибір.

- Уяви, що ти — Хвостик. Розкажи про свою пригоду.
- Уяви, що ти — мама Хвостика. Розкажи, що ти відчуваєш щоразу, коли поряд немає Хвостика.

Утвори і прочитай слова. Назви одним словом.

маам

отат

дусьд

басябу

барт

састер

- Поміркуй, якими іншими словами ми називаємо сім'ю.
Склади тематичну павутинку (на аркуші паперу).

Послухай пісню Наталії Май «Родина».

- Що ти відчував (відчувала), коли звучала пісня?
- За що дитина дякує батькам?

Прочитай вірш.

Леся Вознюк

ДИВО-ТАТУСЬ

Як весняне сонечко,
усміхалась донечка.
В оченятах сяяли
щастя промінці.
Тішилася донечка,
що її долонечка,
крихітна долонечка
в татовій руці.
Щебетала донечка
про жучка та сонечко.
З татком не боялася
навіть павука.

Бо у світі цілому
малюку неспілому
так спокійно й затишно
в тата на руках.
І радів за донечку
місяць у віконечку,
на краєчок ліжечка
стиха він присів.
Побажав маляточкам —
хлопчикам й дівчаточкам —
мати добрих, лагідних
диво-татусів.

- З якою інтонацією ти читатимеш вірш?
- Уяви, що ти маєш чарівну паличку. Який дарунок для тата ти зробив би (зробила б)?

Прочитайте оповідання.

Андрій М'ястківський

НАШ РІД

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, жовтогарячі чорнобривці, сині волошки. Навіть маленьку качечку вишила.

— Що це буде, нене? — питає Дмитрик.

— Українська святкова сорочечка для тебе.

— Чому українська? — допитується хлопчик.

— Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти — маленький українець.

— А ти, мамо?

— І я, і твоя бабуса — українки, твій татко і дідусь — українці. Ми українського роду і любимо нашу землю, наші квіти. Україна — як наша рідна хата.

— А у наших сусідів не такі самі квіти цвітуть, як у нас?

— І такі, й інакші — свої, тому й вишивки в нас і схожі, і різні.

- Назви дійових осіб оповідання.
- Що мама вишивала для сина?
- **Попрацюйте разом.** Інсценізуйте оповідання.

Запам'ятай народну мудрість. Уживай у своєму мовленні.

Нашому роду нема переводу.

Нащо й клад, коли у сім'ї лад.

У дружній родині і в холод тепло.

У своєму домі і стіни допомагають.

Навчися швидко читати слова.

гостінець задумався баштан
сподівався насіння вичистив

Прочитай заголовок оповідання.

- Про що може йтися у творі з таким заголовком?
- Чи доводилося тобі з кимось про щось домовлятися? Розкажи.

Прочитай оповідання.

Микола Герасименко

Заголовок

ЯК І ДОМОВИЛИСЬ

Зачин	Прийшла мама з поля і принесла дітям у торбі гостинця. Дмитрик зразу ж побіг по свого брата — Сашка.
Основна частина	Побачивши його ще здалеку, закричав: — Ура! Мама сьогодні на баштані була. Щось принесла нам з тобою. Ходімо швидше додому. Сашко, як завжди, почав хитрувати. — Давай так поділимо гостинець, — каже він. — Мені буде середина, а тобі решта. Дмитрик задумався на хвилинку та й говорить: — Добре. Хай буде по-твоєму, якщо так бажаєш. Прийшли вони до хати. Дмитрик дістав із торби диню. І справді, то був не кавун, як сподівався Сашко, а велика жовта диня.
Кінцівка	Дмитрик, не поспішаючи, розрізав її, вичистив на тарілку насіння і поставав його перед Сашком: — Ось тобі твоя середина. Бери їж. А я з'їм решту.

- Ти прочитав (прочитала) текст-розповідь. Ліворуч записано, з яких частин складається текст-розповідь.

Зачин — це невелика за обсягом частина твору.
В ній ми знайомимося з героями чи подіями твору.

Основна частина — найбільша за обсягом.

У ній розкривається основний зміст твору.

Кінцівка — невелика частина. Найчастіше в кінцівці описується, як усе закінчилось.

- З якої частини ти дізнався (дізналася), звідки прийшла мама?
- У якій частині сказано, як домовлялися брати?
- З якої частини ти довідався (довідалася), як хлопці поділили гостинець?
- Як ти гадаєш, чому Дмитрик погодився на пропозицію Сашка?
- А як ти вчинив би (вчинила б) на місці кожного з братів?
- Склади продовження оповідання (свою кінцівку).

Потренуйся виразно читати речення.

Слова, виділені курсивом, допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

— Я буду ремонтувати іграшки, — *вигукнув...*

— Що сталося? — *запитала ...*

— У мене немає сім'ї, — *плакала...*

— Ура! — *зраділа...*

Прочитай оповідання.

Анна Коршунова

СІМ — Я

— Давайте гратися в родину! Так, наче ми справжня сім'я, запропонував Дмитрик. — Я буду татом і працюватиму водієм ось цієї великої машини.

— А я буду дідусем і ремонтуватиму онукам іграшки, — вигукнув Владик і відкрив маленьку скриньку з іграшковими інструментами.

— А я — мама, — сказала Оленка. — Я пішла до ліжечка вкладати спати маленьку донечку.

— А я — бабуся, — озвалася Маринка, — я готуватиму смачну вечерю й пектиму пиріжки!

Скоро всі діти у групі були вже не хлопчиками й дівчатками, а родичами — різними-різними. Для всіх знайшлися обов'язки в родині. І для бабусі й дідуса, і для тітоньки й дядечка, і для братиків і сестричок... Цілісіньку годину гралися діти. Ходили один до одного в гості, їздили на роботу, готували обід. Тільки маленька Ліля чомусь сумно сиділа на стільчику. Вона щось тихенько шепотіла й загинала пальчики. І раптом як заплаче!

— Лілечко, що сталося? — підбігла до дівчинки Оленка. Підійшла й Ірина Олексіївна.

— А у мене немає сім'ї. У мене тільки шість... — плакала Ліля. — Дивіться: мама — раз, тато — два, дідусь — три, бабуся — чотири, братик Богданчик — п'ять. А я — шість. І все! А треба сім! Бо ж СІМ-Я!

— **Не так уже й важливо, скільки вас у родині, — усміхнулася вихователька. — Головне, аби всі любили й поважали одні одних.**

— Ні, все одно треба сім. Неодмінно сім, — не могла заспокоїтися Ліля.

— От, малеча! Ти ж не всіх порахувала, — озвався Богдан.

— Усіх-всіх! — і Ліля знову почала загинати пальчики. —

Я, ти, тато, мама, дідусь, бабуся...

— А кішка Муся?

— Але ж вона кішка, а не людина!

— То й що? — Богдан присів на стільчик поряд із Лілею. — Ти тільки подумай: ми живемо всі разом, так?

— Так.

— І Мусю любимо й поважаємо. І вона нас теж. Зустрічає всіх біля порога, грається з нами, колискову ввечері муркоче...

— Ура! — зраділа Ліля. — Виходить, що нас... Я, ти, мама, тато, дідусь, бабуся і кішка Муся. Сім! Справжня СІМ-Я!

- Де відбувалися описані події? Якими за віком були діти?
- У яку гру грали діти? Як вони розподілили між собою ролі?
- Чому Ліля сумувала? Заповни таблицю (на аркуші паперу).
Познач смайликами емоції Лілі в різних частинах тексту.

Частина тексту	Емоції Лілі
Зачин	
Основна частина	
Кінцівка	

- Поясни, як ти розумієш виділену частину тексту.
- Чи можна тварин вважати членами сім'ї?

Перевірте свої знання за розділом «Без сім'ї нема щастя на землі»

- Пригадай, з яких частин складається текст-розповідь.
- Який із творів справив на тебе найбільше враження? Чому?
- З яких творів узято рядки?

І радів за донечку

місяць у віконечку...

Головне, аби всі любили й поважали одні одних.

Хай буде по-твоєму, якщо так бажаєш.

- Пригадай казку Юлії Каспарової «Щоб мама не губилася». Що було б, якби мама не знайшла Хвостика?
- Народна мудрість свідчить: *Дерево тримається корінням, а людина сім'єю*. Ти погоджуєшся з цією думкою? Висловлюй свої міркування за зразком:

Так, я погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що ..., тому що ... Наприклад, ... Отже, ... (зроби висновок).

- **Попрацуйте разом.** Складіть «стіну слів» на тему «Моя родина».

Список використаних джерел

https://web.archive.org/web/20181116105415/http://ditky.info/publ/pro_shkolu/veresen_shkoljarik_natalija_trishh/15-1-0-137
<https://web.archive.org/web/20181116105610/https://mala.storinka.org/>
https://web.archive.org/web/20181116121249/http://imst-biblioteka.at.ua/index/opovidannja_pro_knigu/0-31
<https://web.archive.org/web/20181116121724/http://www.uroki.net/docukr/docukr4.htm>
<https://web.archive.org/web/20181116121758/http://gramotiy.co.ua>
<https://web.archive.org/web/20181116121907/http://kotygoroshko.com.ua/dir/11-1-0-440>
<https://web.archive.org/web/20181116122105/https://nbu4kids.wordpress.com>
https://web.archive.org/web/20181116122147/https://urb-a.livejournal.com/14241051.html?fbclid=IwAR0_WEim34QDJmgVPA4Ve2OwnMobppiY74WZryBFPxGWiL63oPwDHjCfXkM
<https://web.archive.org/web/20181116122323/http://abetka.ukrife.org/sukhom124.html>
<https://web.archive.org/web/20181116105610/https://mala.storinka.org/>
<https://web.archive.org/web/20181116122426/http://megaznaika.com.ua/kazka/chy-daleko-do-oseni-vasyl-chuhlib/>
<https://web.archive.org/web/20181116122504/http://doshkolenok.kiev.ua/skazki-legendy/466-virshi-pro-osin.html>
<https://web.archive.org/web/20181116122617/http://8next.com/readlist/5146-t087.html>
Абетка дружи: оповідання, вірші, казки, прислів'я, приказки./ Упорядник О.Д.Чередниченко – Х.: Белкар-книга, 2013. – 48 с.: іл. – (Промінець)
<https://web.archive.org/web/20181116122709/http://www.znaika-club.com.ua/article1400962292/>
<https://web.archive.org/save/https://plus.google.com/116928595446119306750/posts/6iHpG96VQuC>
<https://web.archive.org/web/20181116105610/https://mala.storinka.org/>
<https://web.archive.org/web/20181116122946/http://perezvin.at.ua/>
<https://web.archive.org/web/20181116123107/http://abetka.ukrife.org/kjiv.html>
https://web.archive.org/web/20181116123142/http://abetka.ukrife.org/ua_about.html
https://web.archive.org/web/20181116123210/http://kazkar.info/ua/nayr_dn_sha_leon_d_golata/
Юлія Каспарова. 10 історій по складах. Неслухняні тарілки. ВГ «Каскад», 2012; ТОВ Видавництво «Ранок», 2012, 16 с.
<https://web.archive.org/web/20181116105610/https://mala.storinka.org/>
<https://web.archive.org/web/20181116123311/http://chl.kiev.ua/pub/Publication/Show/631>
Коршунова А. Разом веселіше: Оповідання/ мал.Олени Трусової. – Х.: ТОВ «Сінтекс, ЛТД», 2012. – 64 с., іл. – (Серія «Сонечко»)

